

Test og prøver i dansk som andetsprog. Muligheder og begrænsninger for udvikling af relevante kommunikative kompetencer

Karen Lund
DPU Aarhus Universitet
karlund@dpu.dk

Præsentation

Danskuddannelserne

Test og prøver

Afsæt i The Common European Framework of Reference – CEFR

Europæisk samarbejde i ALTE (Association of Language testers in Europe)

Testenes indflydelse på undervisningen

De nødvendige og tilstrækkelige kompetencer?

Studieprøven – den danske C1-prøve

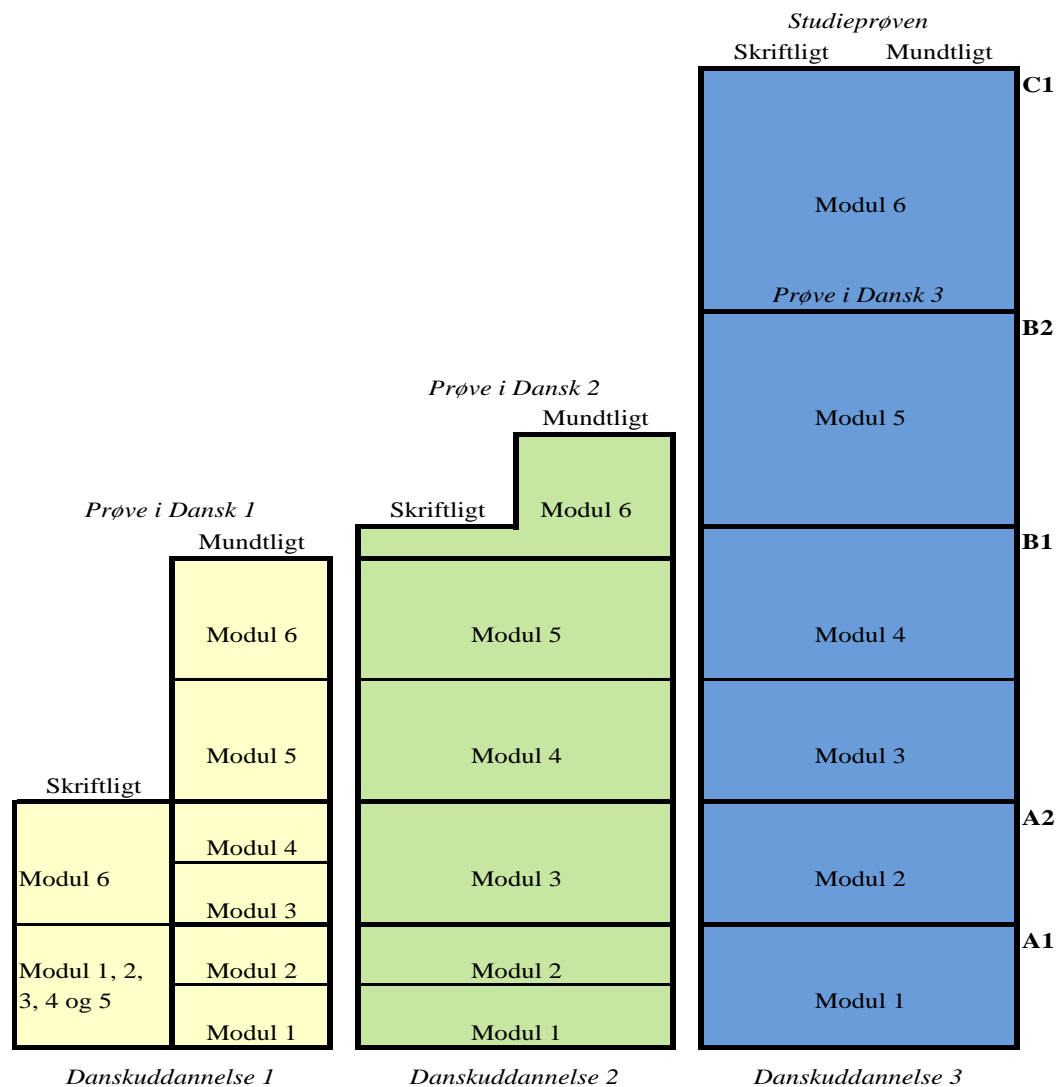
Et eksempel på domænespecifikke test

EUD sprogscreening - Sprogscreeningstest til
erhvervsuddannelserne (B2-niveau)

Sprogbehovsanalyser

Sprogbehovsanalyse af dokumentationsmateriale for
sundhedspersonale i Københavns kommune

Danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl. (model fra bekendtgørelsen)

A1, A2, B1, B2 og C1 relaterer til niveauerne i Europarådets beskrivelse af sprogniveauer

The Common European Framework of Reference – CEFR (2001)

Den fælles europæiske referenceramme for sprog (2008)

Kompetenceniveauer:

- **A1 – A2: Basissprogbruger**
- **B1 – B2: Selvstændig sprogbruger**
- **C1 – C2: Kompetent sprogbruger**

Kommunikative sprogaktiviteter og –strategier (m. deskriptorer fra A1 – C2) vedr.:

- **Mundtlig og skriftlig produktion og produktionsstrategier**
- **Receptive lytte- og læseaktiviteter og receptionsstrategier**

En funktionel tilgang til sprog sprog som redskab til kommunikation og interaktion

Eksempler på Interaktionsstrategier:

Tage ordet (Turtagning)

C1: Kan udvælge en passende vending fra en umiddelbart tilgængelig vifte af samtalefunktioner til at indlede sine bemærkninger med for at få ordet eller for at vinde tid og beholde ordet, mens han/hun tænker.

Samarbejde

C1: Kan behændigt relatere sit eget bidrag til andre samtalepartnere.

Bede om afklaring

B2: Kan stille opfølgende spørgsmål for at tjekke, at han/hun har forstået, hvad en talende havde til hensigt at sige og få en afklaring af flertydige punkter.

Kommunikative kompetencer defineres som:

- **Lingvistiske, sociolingvistiske og pragmatiske kompetencer**
- **Disse sproglige kompetencerne udmøntes alle i deskriptorer fra A1 – C2 inden for de forskellige produktions- og receptionsaktiviteter og - strategier**

Eksempler på kompetencedeskriptorer på C1-niveau

C1: Generel lingvistisk repertoire:

- Kan udvælge en passende formulering fra en bred vifte af sprog til at udtrykke sig klart med, uden at være nødt til at begrænse det, som han/hun ønsker at sige.

C1: Ordforrådsrepertoire:

- Har god beherskelse af et bredt leksikalt repertoire, der tillader, at huller bliver overvundet med omskrivninger (...). God beherskelse af idiomatiske udtryk og dagligdags udtryk.

C1: Ordforrådskontrol:

- Enkelte mindre smuttere, men ikke betydningsfulde fejl i ordforråd.

C1: Grammatisk korrekthed:

- Bevarer konsekvent en høj grad af grammatisk korrekthed; fejl er sjældne og svære at få øje på.

C1: Fonologisk kontrol

- **Kan variere intonation og placere sætningstryk korrekt med henblik på at udtrykke finere betydningsnuancer.**

C1: Sociolingvistisk adækvathed

- **Kan genkende en bred vifte af idiomatiske og dagligdags udtryk, herunder opfatte registerskift; kan dog have brug for at få bekræftet enkelte detaljer, især hvis accenten er ukendt. (...) Kan anvende et sprog fleksibelt og effektivt til sociale formål, herunder emotionel, hentydende og spøgefuldt sprogbrug.**

C1/B2: Pragmatisk kompetence

- **Kan tilpasse det, han/hun siger – og midlerne til at udtrykke det – til situationen og modtageren og vælge et formalitetsniveau, der passer til omstændighederne.**

Centrale studiekompetencer

Tage noter:

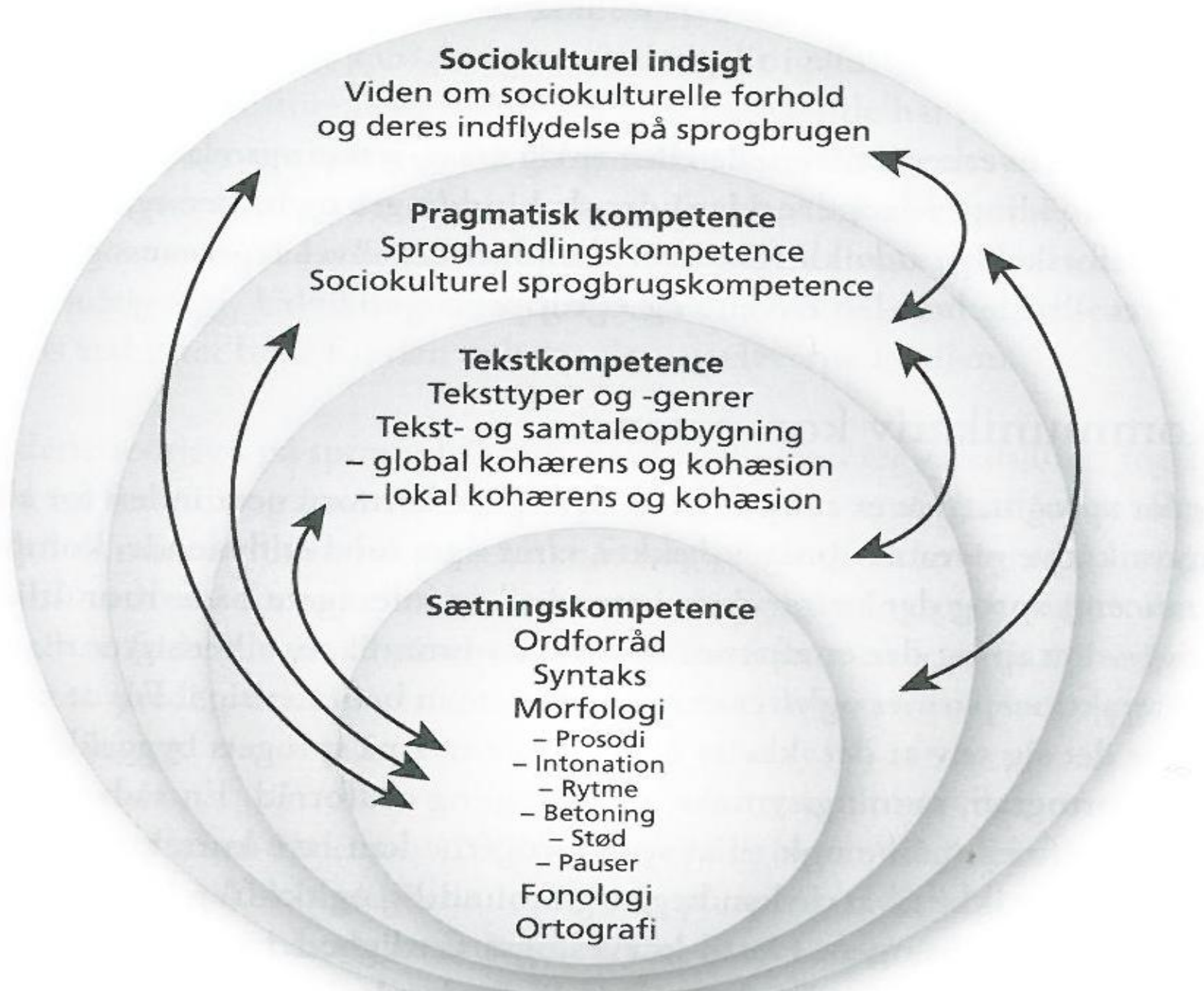
C1: Kan tage detaljerede noter under en forelæsning om emner, der ligger inden for hans/hendes interesseområde, herunder nedskrive informationer så nøjagtigt og så tæt på originalen, at noterne også kunne være nyttige for andre.

Processere tekster:

C1: kan opsummere lange krævende tekster.

A1: Kan lave en afskrift af de enkelte ord og korte tekster, der er præsenteret i standard trykt form.

Kommunikativ kompetence

Det sprogteoretiske grundsyn I CEFR

Alt i alt yderst relevant sproglig approach

- **Sprog som redskab til kommunikation og interaktion**
- **Sprog som afhængig af de kontekster det bruges i**
- **At det ikke er lige meget hvordan man siger hvad til hvem hvorfor og hvornår**

Hvor ligger problemerne så?

- **Måske mindre i hvad der ER i CEFR, og mere i hvad der overlades til brugere af CEFR**

Dekontekstualiserede sprogfunktioner

- **Sprogfunktioner isolerede fra de kontekster de anvendes i**
- **Et sprogsyn hvor indholdet er udgrænset – eller det er overladt til brugerne at beslutte disse kontekster**

Tematisk udvikling:

- **C1:** Kan give detaljerede beskrivelser og beretninger, herunder integrere undertemaer, udfolde bestemte punkter og afrunde med en passende konklusion.
- **A2:** Kan fortælle en historie eller beskrive noget i en ukompliceret række af punkter.

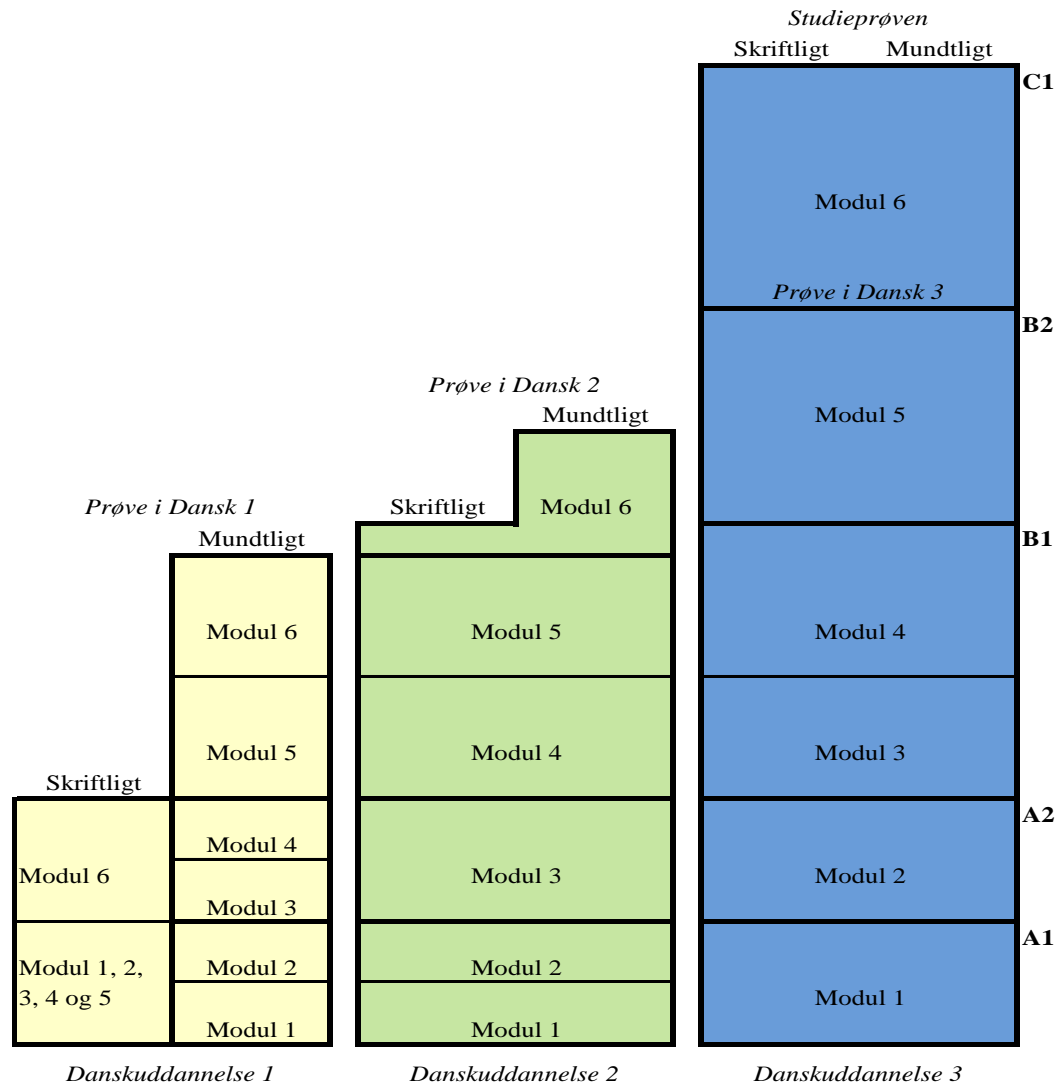
Kohærens og kohæsion:

- **C1:** Kan producere klar, let flydende, velstruktureret tale, herunder udvise kontrolleret brug af organisatoriske mønstre, forbindere og kohæsionsskabende midler.
- **A1:** Kan sammenkæde ord eller grupper af ord med meget basale lineære forbindere som "og" og "så".

Almen skriftlig interaktion:

- Kan udtrykke sig klart og præcist, herunder forholde sig til modtagere på en fleksibel og effektiv måde.

Testenes indflydelse på undervisningen

A1, A2, B1, B2 og C1 relaterer til niveauerne i Europarådets beskrivelse af sprog niveauer

Repræsentative klip fra en danskers eksamensrapport fra 3. semester på sygeplejerskeuddannelsen

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.**
- Konsekvensen af immobilitet i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for ortostatisk blodtryksfald og risiko for dyb venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]**
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og ortostatisk blodtryksfald hos den immobile patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).**
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af tromboser (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).**
- [...] For at David ikke bliver obstiperet, er mobilisering altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.**

Et adækvat fagligt ordforråd

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af **immobilitet** i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for **ortostatisk** blodtryksfald og risiko for dyb **venøs trombose**. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat **plasmavolumen** og **ortostatisk** blodtryksfald hos den **immobile** patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af **tromboser** (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver **obstiperet**, er **mobilisering** altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere **laksantia** behandling.

Et rigt adækvat uddannelsesfagligt gråzonesprog

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af **immobilitet** i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for **ortostatisk blodtryksfald** og risiko for dyb? venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og **ortostatisk blodtryksfald** hos den **immobile** patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt? væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af **tromboser** (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver **obstiperet**, er **mobilisering** altså et vigtigt forebyggende element. Hvis **mobilisering** ikke er mulig, kan en læge ordinere **laksantia** behandling.

Syntaktisk kondensering af informationer

- I det følgende kapitel foretager jeg en analyse af det udvalgte grundlæggende sygeplejeproblem.
- Konsekvensen af immobilitet i kredsløbet kan være en nedsat kondition, risiko for ortostatisk blodtryksfald og risiko for dyb venøs trombose. Hos en patient der er sengeliggende i en uge, vil iltoptagelsen i vævene falde med 20 %. [...]
- For at forebygge både nedsat plasmavolumen og ortostatisk blodtryksfald hos den immobile patient er det vigtigt at undgå dehydrering hos patienten. Det er derfor en mulighed at væskeregistrere patienten ved mistanke om et for lavt væskeindtag. (Mekki 2004, side 457-458).
- [...] Længere tids sengeleje vil øge risikoen for udvikling af tromboser (Pedersen og Lundgren 2004, s.68-69).
- [...] For at David ikke bliver obstiperet, er mobilisering altså et vigtigt forebyggende element. Hvis mobilisering ikke er mulig, kan en læge ordinere laksantia behandling.

Særlige karakteristika ved de uddannelsesfaglige gråzoneord

- De er velkendte af de fleste modersmålsbrugere på forhånd.**
- Konsekvensen er at underviserne ikke opfatter dem som nye ord – og derfor forklarer de dem ikke.
- De vil derimod ofte blive brugt til at forklare nye fagord med.
- De er ofte ukendte for andetsprogede kursister og studerende.

Og endelig som en ekstra besværlighed:

- De er for en stor del fagspecifikke – 55 % af dem forekommer kun i et fagområde – dvs. de 55 % hører så at sige til i faget og kan ikke 'genbruges' fra fag til fag. (Golden 1984)
- Blandt de øvrige 45 % skifter en del ofte helt betydning når de bliver brugt i andre fag og kontekster
Fx: Stof(fer): grundstof, eksamensstof, kjolestoffer, hårde stoffer, Stoffer

**Overgangen fra Studieprøven til de videregående uddannelser
De nødvendige og tilstrækkelige kompetencer?
(Lund & Bertelsen 2008)**

Formål med undersøgelsen:

Mulige diskrepanser mellem den dansk C1-prøve og de studerendes sprogbehov på de videregående uddannelser

Grundlæggende problemstillinger i Studieprøven:

- **Bygger ikke på sprogbehovsanalyser => Diskrepanser mellem de kompetencer de studerende kommer med fra Studieprøven og deres sprogbehov på de videregående uddannelser**
  - aktivitetstyper
  - uddannelsesfagligt relevant sprog

Studieprøven:

- **Ikke baseret på viden om fagdomæner, aktivitetstyper og sproglige karakteristika på forskellige niveauer og til forskellige færdigheder**
- **Baseret på et sprogsyn der ikke antager de faglige kontekster for centrale for den enkeltes kommunikative kompetencer**
- **Bygger således på en forestilling om ”generelle sprogkompetencer”**

- **Validitetsproblemer?**

**Et eksempel på domænespecifikke test
EUD sprogscreening (2010)**

Sprogscreeningstest til erhvervsuddannelserne på B2-niveau

Målgruppe for testen er alle tosprogede elever og elever med dansk som andetsprog på erhvervsuddannelserne

**Domænespecifikke tests til hhv.
handelsskoler, tekniske skoler og social- og
sundhedsuddannelserne**

Formålet med EUD sprogscreening

- at give erhvervsskolerne redskaber til at kompetenceafklare de tosprogede elevers sproglige færdigheder
- at give underviserne et godt grundlag til at vurdere hvilke elever der har brug for hvilke tiltag for at kunne klare sig på EUD
- at opnå en kompetenceprofil af hver elev inden for lytte-, læse-, tale- og skrivefærdigheder som grundlag for den efterfølgende undervisning
- at mindske frafaldet blandt de tosprogede unge på EUD – et frafald der ligger på omkring 60%

Oversigt over EUD sprogscreening

Testen består af fire dele:

En lyttetest, en læsetest, en skriftlig test og en mundtlig test

1. Lyttetesten

består af 3 delopgaver der tester 3 forskellige lytteformål:

- Lytte efter specifik information i monolog
- Lytte efter hovedpointer i monolog
- Lytte for at identificere forskellige taleres pointer i interaktion

- Tidsforbrug: i alt ca. 35 minutter.
- Testen afvikles på computer og scores automatisk.

Oversigt over EUD sprogscreening

2. Læsetesten

Består af 3 delopgaver der tester 3 forskellige læseformål:

- Søgelæsning fulgt op af lokal omhyggelig læsning med henblik på at finde specifikke informationer i teksten
- Nærlæsning for at opnå en detaljeret forståelse af centrale passager (lokal forståelse)
- Forståelse af centrale ord inden for det uddannelsesfaglige gråzonesprog

Tidsforbrug: i alt ca. 80 minutter.

Testen afvikles på computer og scores automatisk.

Oversigt over EUD sprogscreening

3. Den skriftlige test består af 2 delopgaver af forskellig kompleksitet.

Tidsforbrug: 60 minutter

Besvarelsen bedømmes af en testlærer.

4. Den mundtlige test (afvikles med spørgsmål af forskellig kompleksitet).

Tidsforbrug: 30 minutter (15 minutter til forberedelse, 15 minutter til selve testsamtalen incl. bedømmelse).

Input til den mundtlige test: et videoklip på computer.

Testlæreren bedømmer testen.

Pædagogisk vejledning til den opfølgende undervisning

- **Hvordan organiserer vi undervisning så eleverne får bedre muligheder for at klare deres uddannelse?**
- **Elevernes sproglige kompetenceprofil**
- **Sprogbehovsindsamling og –opsamling**
- **Pædagogisk tilrettelæggelse**
- **Periodeplaner og kursusplaner**
- **Aktivitetstyper, materialer og opgaver**
- **Arbejdet med:**
  - **Faglig læsning**
  - **Mundtlig kommunikation**
  - **Skriftlig kommunikation**
- **At løfte til sprog gennem praksis og faglige aktiviteter – sprogsyn og læringssyn.**
- **Gråzonesprog inden for alle fag**
- **Gråzonesprog inden for alle de fire sproglige færdigheder**

Fordele ved en fagforankret prøve

Fordele ved en fagforankret prøve

- Medfører relevante sprogkompetencer på kommende uddannelse
- Testtager bliver eksamineret inden for et område hun har viden om
- Medfører øgede sprogkompetencer på alle niveauer:
  - Mere viden kalder på mere sprog
  - Kompleks nuanceret viden kalder på komplekst nuanceret sprog
- Muligheder for positiv washback effekt på den prøveforberedende undervisning
- Ud fra et testperspektiv: At give testtagerne de bedste muligheder for at vise hvad de kan sprogligt => validitet

Sprogbehovsanalyser

**Sprogbehovsanalyse af dokumentationsmateriale for
sundhedspersonale i Københavns kommune
(Lund & Bertelsen 2012)**

Målsætning:

- **at indkredse de sproglige opkvalificeringsbehov i forhold til at kunne anvende Rambøll Care dokumentationssystem**
- **at give forslag til evt. tekstmæssige ændringer i dokumentationsmaterialet**

Målgruppe:

- **Sygeplejersker, assistenter og hjælpere der er screenet til at deltage på FVU 1 og 2**

Fokus i analyserne

- **Potentielle sproglige udfordringer**
  - Fagsprog og uddannelsesfagligt gråzonesprog
- **Potentielle it-udfordringer**

Konklusioner vedr. sprogkompetencer

De ansatte vil ikke kunne udføre det nødvendige dokumentationsarbejde:

- **hvis de har generelle problemer med at læseforstå dokumenterne i KOS**
- **hvis de har problemer med at læseforstå fagsprog og gråzonesprog i KOS –dokumenterne**
- **hvis de der også skal skrive i KOS, enten har generelle skriveproblemer eller har vanskeligheder med at bruge fagsprog og gråzonesprog.**

Det medfører at:

Konklusioner vedr. sprogkompetencer

Ansatte med generelle læse- og skriveproblemer:

- **behov for målrettet træning af læse/skrivefærdigheder i de relevante KOS-dokumenter, før det egentlige dokumentationsarbejde går i gang.**

Ansatte med læse- og skriveproblemer inden for fagsprog og gråzonesprog:

- **behov for målrettet træning af læse/skrivefærdigheder i de relevante KOS -dokumenter, før det egentlige dokumentationsarbejde går i gang.**

Det vil sige: Den læse/skrivetræning der iværksættes, skal bygge direkte på de relevante KOS-dokumenter.

Konklusioner vedr. it-kompetencer

- **Ansatte med manglende grundlæggende it-kompetencer, vil ikke kunne udføre det nødvendige dokumentationsarbejde**
====>
- **behov for målrettet it-træning i de relevante KOS-dokumenter, før det egentlige dokumentationsarbejde går i gang.**
- **Det vil sige: Den it-træning der iværksættes, skal bygge direkte på de relevante KOS-dokumenter.**

Litteratur

- **ALTE: Association of Language Testers in Europe – ALTE 2002.**
www.alte.org/can_do/index.php
- **CEFR: *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment.* (2001) Cambridge University Press.**
- **CEFR: Den Fælles Europæiske Referenceramme for Sprog: Læring, undervisning og evaluering. (2008). Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.**
- **Golden, A. (1984): 'Fagord og andre ord i o-fagsbøger for grunnskolen'. I: A. Hvenekilde & E. Ryen (red.), "Kan jeg få ordene dine, lærer?". Oslo: Cappelen, 170-175.**
- **Hu, M. & P. Nation (2000): "Unknown vocabulary and reading comprehension". *Reading in a Foreign Language* 13/1: 403-430.**
- **Lund, K. (2006): "The awareness of context in second language acquisition theories." In H. L. Andersen, K. Lund & K. Risager (eds.): *Culture in Language Learning*. Århus University Press, s.57-86.**

Litteratur

- Lund, K. (2007): "Evaluering af TUP-projektet for tosprogede kursister." I E. Bertelsen, et al (red.): *Dansk som andetsprog anvendt fleksibelt i AMU*. Den Tværgående udviklingspulje, EUC Nordvestsjælland og Holbæk Sprogcenter 2007: 25-38. Tilgængelig i fuldtekst på www.emu.dk og www.eucnvs.dk
- Lund, K. (2009): "Dansk som andetsprog i ungdoms- og voksenuddannelserne – at læse sit fag gennem sit andetsprog". I Rander et al: *En moderne voksendidaktik*. Alinea s. 195-232.
- Lund, K. (2009): "Fokus på sprog" og "Fokus på sproglæring og pædagogiske implikationer for undervisningen". I Gregersen et al: *Sprogfag i Forandring. Pædagogik og praksis*. Samfundslitteratur s. 85-166.
- Lund, K., E. Bertelsen og M. Søgaard Sørensen (2006): *Muligheder og Barrierer. En undersøgelse af overgangen mellem sprogcentre og erhvervsrettede uddannelser*. København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. 253 sider. Tilgængelig i fuldtekst på www.inm.dk
- Lund, K. & E. Bertelsen (2008): *Fra Studieprøven til de videregående uddannelser. En undersøgelse af de nødvendige og tilstrækkelige kompetencer*. København: Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. 365 sider. Tilgængelig i fuldtekst på www.inm.dk
- Lund, K. & E. Bertelsen (2009): "At mestre et uddannelsesfagligt fremmed/andetsprog – en forudsætning på en videregående uddannelse. *Sprogforum* 44: 17-24.
- Lund, K. & E. Bertelsen (2010): *EUD-sprogscreening – digital sprogscreening af elever med dansk som andetsprog på erhvervsuddannelserne*. Et samarbejde mellem DPU og Uddannelsesforbundet. www.vifin.dk
- Lund, K. & E. Bertelsen (2010): *Pædagogisk vejledning til erhvervsrettet andetsprogsdansk. Hvordan følger vi op på elevernes resultater fra EUD sprogscreening?*
- Lund, K. & E. Bertelsen (2012): *Sprogbehovsanalyse af dokumentationsmateriale for sundhedspersonale i Københavns kommune*. Københavns Kommune.
- Nation, P. (2006): "How large a vocabulary is needed for reading and listening?" *The Canadian Modern Language Review* 63/1: 52-82.